

Doru Pop *Szocialista szappanopera* című könyvének eredeti változata (*O telenovelă socialistă*) 2013-ban jelent meg a Cartea Românească kiadó gondozásában. A kötetet Tamás Etelka fordította román nyelvről magyarra, és a Lector Kiadó jelentette meg itthon 2017-ben, a Transylvania Express-sorozat részeként (sorozatszerkesztő: Demény Péter).

„[Doru Pop] regényét a sok szójáték miatt volt kihívás magyarra fordítani, főleg, hogy meg kellett őrizni a perverz áthallást. De az is nehéz-

séget jelentett, hogy a beszélt nyelv úgy szólaljon meg fordításban, hogy érezhető legyen a törődés vagy a feddés hangsúlya, hogy ne csak nyelvi, hanem helyzeti értéke is legyen.” – emlékszik vissza a fordító.¹ Valóban nehéz dolga lehetett, ugyanis a *Szocialista szappanopera* nyelve nagyon informális, személyes és töredezett. A Doru nevű főhős által elmesélt családtörténetre ráíródik a „nagy egész”, a kommunizmus története.

A különleges nyelvezethez hozzájárul, hogy a szereplőknek saját idolektusaik vannak, és a popkulturális utalások is átszövik a regényt. Az egyik legizgalmasabb figura Rebeleş nagybácsi, akinek szövegrészei „közjátékként” ékelődnek be a főfolyamba, hol mese (*Mesebeli közjáték: Szőke Herceg meséje*), hol egy-egy csattantós, szaftos mondás formájában (*Közjáték: Rebeleş bácsikám, amikor füstölt pulykasonkát evett görögdinnyével* – „Egy életünk van, és egyetlen lyuk a seggünkön.”) Az édesanya alakja is nagyon érdekes, babonás nyelvével, visszatérő sirámaival és átkaival, de a mostohaapa is, akihez egy egész szótárat kapunk (*Mostohapai szótár*). A családtörténet alakjai mind-mind otthagyják saját nyomukat a főszereplő, Doru identitásán.

S valahol arról szól a *Szocialista szappanopera*, hogy mi is ez az identitás? Hogyan határozzuk meg önmagunkat egy olyan rendszerben – Abszurdisztában –, ami hamisságra épül. Egy olyan rendszerben, ahol a nép „anyuskája és apuskája” a Ceauşescu-házaspár. És ezzel párhuzamosan egy olyan családban, amely szintén hiányokon és hazugságokon alapszik. Ahol nincs apafigura, mert meghalt, de még halálának története is homályos. Helyette van egy disznóvicceket mesélő nagybácsi és egy masszívan alkoholista mostohaapa. A férfialakok – nagyon hasonlóan Száva Géza *A lábnymok* című regényéhez, mely nemcsak témájában, hanem választott helyszínében is hasonló – egymásra íródnak: az Aurelok, a kis Doru és nagy Doru, Vasile apa és Vasile pótapa. A családnév Pappból Pop lesz. Zsidóság, magyarság,

Murzsa Tímea 31

KIS ROMÁN PORNOGRÁFIA

Doru Pop: *Szocialista
szappanopera*

románság keveredik, nincsenek tájolópontok, fix ideák. Vannak viszont *tévéférfiak*: a Ewingok a Dallasból – Dorunak Bobi a beceneve („Borzasztóan szenvedtem Bobby halálakor [...]. Amikor apám meghalt, nem szenvedtem ennyire.”), *zeneférfiak*: John Lennon („Rövidesen Lennon a mostoha-
32 apám lett, a hiányzó bátyám, az énképem, az ideális alteregóm”), félig-meddig *mesebeli férfiak*: Vlad Tepeş (De Burebista és Vlad Tepeş is vagány fickók voltak, mert ravaszságukkal meglepték és rajtakapták az el-lenségeiket. Olyan akartam lenni, mint ők.”). Maradnak tehát a példaképek a párhuzamos életből, és annak a tettetése, hogy az én, az valaki más. „Tudom, miért kezdtem el hazudni. Mert nem tehettem másként, mert a magyarázatok, amelyeket kaptam, nem voltak elegendőek az élethez” – emlékszik vissza Doru. És itt jön képbe az írás: világot lehet teremteni a szavakból, és olyanra lehet formálni, amilyenre mi akarjuk. Azok lehetünk benne, akik szeretnénk.

A rádiós és televíziós áthallások nemcsak a citált férfiszerepeken keresztül jelennek meg, a teleregények a mindennapi élet metaforái is lesznek. Doru Pop saját bevallása szerint a kommunizmus szappanoperaszerű működését kívánta bemutatni.² A szerző nagyon érzékletes leírást ad a kommunista blokkról, ahová Doru családjával együtt költözik. Szilágyi Zsófia kritikájában a *Szomszédok*hoz hasonlítja a tömböket, azonban kiemeli, hogy a magyar sorozatban megrajzolt világ otthonossága és barátságossága nagyon messze áll a *Szocialista szappanoperától*.³ Szemléltetésül: „A blokk megfosztott a nyugalamtól, az ártatlanságotól és a tisztaságotól is, és az étvágyamat is elvette. A blokkban nemcsak az ország összes régiójának kulináris preferenciái keveredtek, hanem a kísérőmelódiák is. A serpenyőkben pörkölődő szalonnadarabokra törték a tojást a rántottához, és a sercegés összekeveredett a panírozásra szánt hússzeletek potyolásával és a tésztát kinyújtó sodrófa csapkodásával, melyet a vasedények kongása és a tányérhoz ütköző kanalak és villák zaja követett, és együttesen olyan hangzavart kreáltak, melynél csak a szagok voltak átütőbbek.”

A szagok és ízek leírása az egész kötetben nagyon jelentős – az emlékezéshez kapcsolódnak, Doru Pop madeleine-jei ezek: a kommunizmus uborkaszagú, az íze pedig olyan, mint a banánízű fogkrémmel kent kenyér. Gyerekkorának tárgyi világa metonimikusan vezet a nagy történet egészéhez, mikro- és makrotörténet így fonódik egybe szépen. Ennek legerősebb képe a Ceauşescu-pár kivégzése: „A gyerekek énekelnek: *Hőn szeretett és mélyen tisztelt Nicolae Ceauşescu elvtárs! Hőn szeretett és mélyen tisztelt Elena Ceauşescu elvtársnő! Teljes gyerekszívünkől szeretjük!* Aztán lelövik őket.” A szocializmus anyja és apja meghal, és velük együtt Doru is temeti saját halottjait.

A kötet szerkezetéről mindenképpen szót kell ejtenünk. Az emlékezésre, asszociációra alapozó kötetstruktúra nagyon izgalmas feszültséget rejt

magában, hiszen az emlékezés maga is meg van kérdőjelezve: „Az emlékek nem mondanak igazat. Az emlékek hamis benyomások, bizonyosságba oltott téveszmék saját magunkról, a retinánkba tévesen beleégett elképzelések és képek, régi fényképekből összerakott vágyak, értelmetlen történetek, üres szavak és fájdalmas szakítások.” Ilyenformán a könyv lapjain elmesélt, gyakran abszurd történetek hitele is megkérdőjeleződik. De ennek itt nincsen tétje, legalábbis nem ilyen értelemben. Ezek az apró mozzanatok, sztorik azok, melyek által a főhős figurája megkonstruálódik, nemcsak az olvasó, hanem talán saját magát is. 33

A *Szocialista szappanopera* sajátos, fekete humora és tragikuma a hiteles apa keresésének története, az identitás felépítésének elbeszélése. És mint ilyen, nagyon ismerős a magyar fülnek. Utoljára Dimitri Verhulst *Szarul állnak a dolgok* című könyvében olvastam ilyen megrázó és egyben szórakoztató családtörténetet. Azonban a *Szocialista szappanopera* még ennél is több: a kommunizmus arcát festi meg, és egyben reflektál az emlékezés, nosztalgia, írás hármására, azok narratívaformáló szerepére. Nem kis teljesítmény egy alig háromszáz oldalas regénytől. (*Lector, Marosvásárhely, 2017*)

¹ TAMÁS Etelka, *A maszlinucák szívmengető hat napja*, Litera.hu, 2015. július 1.
<http://www.litera.hu/hirek/a-maszlinucak-szivmengeto-hat-napja>

² RÉSZEG Imola, *Szocialista szappanopera. Közönségtalálkozó Doru Poppal Sepsiszentgyörgyön*, Helikon.ro, 2018. ápr. 26. <https://www.helikon.ro/szocialista-szappanopera-kozonsegtalalkozo-doru-poppal-sepsiszentgyorgyon/>

³ SZILÁGYI Zsófia, *Román szomszédok*, Élet és Irodalom, 2017. november 24.
<https://www.es.hu/cikk/2017-11-24/szilagyi-zsofia/roman-szomszedok.html>